

a vyspělostí dnešních 14letých dětí na straně druhé. Možnosti postihu dětských pachatelů, které dává zákon o soudnictví ve věcech mládeže, se v praxi ukázaly jako nedostatečně odra-
zující, takže jejich postih trestním soudem bude mít lepší výchovný efekt.

Snížení hranice trestní odpovědnosti se promítá i do jednotlivých skutkových podstat a do sou-
visejících zákonů. Vychází se z předpokladu, že jestliže je dítě ve věku 14 let již vyspělé natolik,
aby obecně pochopilo a uneslo tíži trestní odpovědnosti za své jednání v plném rozsahu (výjim-
ky se samozřejmě připouští na základě znaleckého posudku k rozumové a mravní vyspělosti mla-
distvého), nelze současně tvrdit, že pro jiné oblasti života není takový jedinec ještě dostatečně
vyspělý, a že je proto nutno věkovou hranici 15 let, pro tyto jiné oblasti práva, zachovat.

Schválením snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let Poslaneckou sněmovnou vyvo-
lalo diskuzi ohledně souvisejícího snížení hranice pro zahájení legálního sexuálního života.
Z vyjádření některých odborníků z řad psychiatrů a sexuologů (např. MUDr. Ondřej
Trojan, MUDr. Hanka Fifková, MUDr. Radim Uzel) **vyplývá, že na základě jejich zkušenos-
tí a zkušeností z jiných států, kde platí hranice 14 let již delší dobu, není důvod
k nadměrným obavám.** Předmětem zájmu pedofilů jsou podle odborníků děti ve výrazně
nižším věku, než je 14 let. Snížení hranice pro legální sexuální život je logickým důsledkem
snížení hranice trestní odpovědnosti. Je-li společnost přesvědčena, že dospívající jedinec
starší 14 let je schopen rozlišit přijatelné od nepřijatelného a být trestně odpovědný za všech-
ny skutkové podstaty trestního zákoníku, není důvod se domnívat, že by téhož úsudku a roz-
hodování neměl být schopen ve sféře sexuální. Daleko více než stanovení hranice počátku
sexuálního života má, podle výše jmenovaných odborníků, na změnu sexuálního chování
a postojů vliv kvalitní, dlouhodobá a soustavná sexuální výchova. Pokud společnosti skuteč-
ně záleží na zdravém vývoji populace dospívajících, je třeba usilovat o prosazení většího pří-
livu informací o sexu ve školách a v rodinách. Z hlediska sexuální výchovy obyvatelstva je
vhodné zdůraznit, že snížení věkové hranice neznamená návod k předčasnému zahájení
sexuálních styků, neboť ani dnes není dán průměrný věk zahájení sexuálního života hranicí
15 let dle trestního práva. Trestní zákoník bude i po snížení věkové hranice na 14 let obsa-
hovat dostatek účinných nástrojů k ochraně dětí v sexuální oblasti.

Zavedení formálního pojetí trestného činu s materiálním korektivem

Trestní zákoník bude stále dbát na to, aby byl za trestný čin považován jen čin společen-
sky škodlivý. Návrh zavádí **formální pojetí trestného činu**, které je obvyklé ve většině demo-
kratických zemí, a to **ve spojení s materiálním korektivem**, podle něhož trestní odpověd-
nost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech spole-
čensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiných právních
předpisů (princip „ultima ratio“).

Ze zavedení formálního pojetí není třeba mít obavy. Naopak **pojem společenské škodlivos-
ti, který je v tomto ustanovení používán, je nepochybně přesnější než dosavadní pojem
společenské nebezpečnosti. Materiální korektiv tak brání, aby jako trestné činy byly posu-
zovány bagatelní případy, jakož i taková jednání, která nejsou pro společnost škodlivá.**

V návaznosti na formální pojetí trestného činu trestní zákoník upravuje nové rozdělení trest-
ných činů na **zločiny a přečiny. Tato změna se promítne i do trestního řízení.** U zločinů
bude vedeno standardní trestní řízení, u přečinů budou převažovat zrychlené formy řízení,
odklony a alternativní řešení, včetně širokého uplatnění prostředků probace a mediace,

- **přečiny** budou nejen všechny nedbalostní trestné činy, ale také ty úmyslné trestné činy,
na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let,
- **zločiny** pak budou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny,
- **zvlášť závažnými zločiny** budou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví
trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

NOVÝ TRESTNÍ ZÁKONÍK – MODERNÍ TRESTNÍ KODEX

Po novém kodexu volá celá justiční praxe již léta. Všechny profesní organizace (advo-
kátní komora, Soudcovská unie i Unie státních zástupců) současný návrh podporují.
Předchozí pokus o zásadní revizi hmotného trestního práva, jenž byl předložen do
Parlamentu v roce 2004, ztroskotal. Parlament jej v konečné fázi odmítl.

Návrh trestního zákoníku nahrazuje platný trestní zákon přijatý v roce 1961. Ten byl
poplatný tehdejší státní ideologii a sovětskému vlivu, a ačkoli byl v průběhu desetiletí
mnohokrát novelizován, zůstává nemoderní normou už svou koncepcí.

Novinky a přínosy

Stejně jako jiné moderní trestní kodexy evropských států vychází návrh z přesvědčení, že **ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky**. Na protiprávní jednání je proto třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech, což odpovídá jedné ze základních zásad trestního práva, tzv. zásadě subsidiarity. **Úspěšná trestní politika proto spočívá ve vhodném vyvažování prevence a represe**.

Změna systematiky trestního zákoníku – vystihuje závažnost zájmů, které zákoník chrání a už uspořádáním jednotlivých hlav, dílů, oddílů i jednotlivých ustanovení ve zvláštní části vyjadřuje pořadí jejich důležitosti; nejzávažnějším trestným činem je vražda.

Zprísňuje postihy za nejzávažnější trestné činy proti životu a zdraví (vraždy, úmyslného ublížení na zdraví atd.) a některých trestných činů proti svobodě a proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (např. loupeže, znásilnění). V souvislosti s tím zvyšuje obecnou horní hranici sazby trestu odnětí svobody z dosavadních 15 na 20 let, přičemž výjimečným trestem bude kromě doživotí i trest odnětí svobody od 20 do 30 let (podle platné úpravy od 15 do 25 let), čímž se tento druh výjimečného trestu více přibližuje trestu doživotnímu.

Umožňuje výrazně přísněji postihnout recidivu, a to zejména u zvlášť závažných zločinů prostřednictvím mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody.

Posiluje úlohu alternativních trestů – jde o jeden z hlavních filozofických přístupů, a sice, u méně závažných trestných činů je cílem nahradit trest odnětí svobody **alternativními druhy trestů** (např. obecně prospěšnými pracemi, peněžitým trestem vyměřovaným ve formě denních sazeb, zákazem činnosti a nově také trestem domácího vězení).

Systém trestních sankcí se proto doplňuje o nové alternativní tresty

- **trest domácího vězení** – umožňuje postih pachatele, aniž by musel být vytrhován ze své rodiny a pracovních návyků; přináší také úsporu nákladů na výkon trestu,
- **trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce** až do deseti let; odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje účast na stanovených sportovních, kulturních a jiných společenských akcích,
- **rozšiřují se možnosti uložení peněžitého trestu** a jeho výměry až do 36,5 mil. Kč (nyní pouze do 5 mil. Kč).

Nové trestné činy a další podstatné změny

Nový trestný čin zabití

Nová skutková podstata trestného činu zabití dopadá na dvě skupiny případů mající společné to, že pachatel úmyslně jiného usmrtil. V prvním případě se tak stalo v důsledku silného rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku pachatele, ve druhém případě v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Např. manželka, která po dlouhém týrání nebo jiných projevech domácího násilí, zabila svého manžela. Nebude odsouzena za vraždu, ale za zabití s mírnější trestní sazbou na tři až osm roků odnětí svobody.

Nový trestný čin nebezpečné pronásledování (stalking)

Nový trestní zákoník trestá závažnější případy pronásledování nebo slídění, které podle platné úpravy jsou trestněprávně nepostižitelné.

Neplatiči výživného až na pět let do vězení

Neplatiče výživného bude možné odsoudit ze zákona již po čtyřech měsících neplacení výživného (místo nyní nejméně po šesti měsících), přičemž pachateli – neplatiči – bude hrozit v případě recidivy trest až na pět let vězení.

Zvýšená ochrana zdravotníků a záchranářů

Trestní zákoník zakotvuje zvýšenou ochranu záchranářů a dalších osob v podobném postavení. Zatímco podle platného trestního zákona hrozí pachateli za napadení a zranění záchranáře trest odnětí svobody nejvýše na dva roky, podle nového trestního zákoníku bude pachatel ohrožen trestem až na pět let.

Stejná zvýšená ochrana se stanoví u trestných činů vraždy, nebezpečného vyhrožování, těžkého ublížení na zdraví a ublížení na zdraví. V případě těžké újmy na zdraví místo současných osmi let bude pachateli hrozit dvanáct let vězení.

Sexuální nátlak

Nový trestní zákoník zvyšuje ochranu společnosti před sexuálně motivovanými trestnými činy, při nichž pachatel zneužije závislosti postavení oběti věkem, mentalitou či sociální situací. Zatímco doposud mohl počítat pouze s dvouletým trestem a pouze tehdy, došlo-li k souloži s osobou mu svěřenou nebo mladší 18 let, nově budou trestné i jiné formy sexuálního uspokojení, a to i vůči dospělým osobám (např. vězňům, mentálně retardovaným apod.). Základní sazba se zvyšuje na dvojnásobek ze dvou na čtyři roky odnětí svobody a nejpřísnější sazba, způsobí-li tímto činem pachatel smrt, se zvedá dokonce na 15 let. Touto skutkovou podstatou jsou chráněny všechny potenciální oběti bez ohledu na jejich věk (nijak s tím nesouvisí posun věkové hranice pro zahájení dobrovolného pohlavního života z 15 na 14 let).

Zvýšená trestnost za týrání zvířat

Zprísňuje se postih za týrání zvířat. Dosavadní úprava, která postihovala odnětím svobody až na jeden rok týrání zvířete pouze v případech recidivy, nebo až v případech utýrání zvířete, se nahrazuje úpravou postihující samotné brutální týrání zvířete až dvouletým trestem a zcela nově postihuje trestem odnětí svobody až na pět let utýrání většího počtu zvířat.

Trestnost se rozšiřuje i na závažná nedbalostní jednání. Až na dva roky odnětí svobody může být odsouzen pachatel, který z hrubé nedbalosti zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat, a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo smrt.

Zvýšená ochrana života a zdraví občanů

Život a zdraví jednotlivce chrání trestní zákoník jako nejdůležitější společenskou hodnotu. Projevuje se to nejen ve zvýšeném trestním postihu nejzávažnějších úmyslných trestných činů jako je vražda, zabití nebo těžké ublížení na zdraví, ale i v dalších ustanoveních chránících lidský život a zdraví.

Chráněn je zvýšenou měrou i život a zdraví před nedbalostními trestnými činy: např. řidič, který řídí pod vlivem alkoholu a ještě porušuje dopravní předpisy, čímž způsobí vážnou dopravní nehodu s následkem smrti nebo těžké újmy na zdraví, musí počítat s trestem odnětí svobody nikoli do pěti let jako dosud, ale až s osmiletým vězením.

Trestní odpovědnost od 14 let

Samostatně zmiňujeme velmi diskutovanou změnu, kterou je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let věku. O této otázce se vedly odborné debaty i polemiky v průběhu celé přípravy této kodifikace. Konečné rozhodnutí Poslanecké sněmovny bylo ovlivněno především stále rostoucí brutalitou čtrnáctiletých dětských pachatelů na straně jedné